

De stichting Cultureel Erfgoed Zeeland, de provincie en de Volksuniversiteit geven in het MFC in Zierikzee een cursus over het Zeeuwse dialect.

Bijzonderheid Bruinisse

door Ton van den Nouweland

De Republiek, noemen Bruinaren hun dorp. Bruinisse is dan ook een bijzonderheid op Schouwen-Duiveland. Onder taalkundigen staat het bekend als 'dialecteiland'.

Dat betekent dat in het dorp anders wordt gesproken dan in de nabije omgeving. Een eigenschap die Bru deelt met Arnemuiden, Westkapelle, Philippine en Hulst. Taaldocent Veronique de Tier: „Het zijn vrijwel altijd vissersdorpen of oude handelsstadjes. Die waren meer op zichzelf en stonden minder onder invloed van naburige dorpen. Er werd ook vrijwel niet buiten het dorp getrouwd.”

De Tier is aanhanger van de stroming die stelt dat dialecten afsterven. „Woorden die met landbouw of handarbeid te maken hebben, gaan hard achteruit. Er komen ook geen woorden meer bij. Er zijn taalkundigen die anders beweren. Maar volgens mij heb je het dan vooral over modewoorden. Het grappige 'juunbuuze' (frikandel speciaal) bijvoorbeeld. Het is maar de vraag of dat woord blijft bestaan.” In plaats van groei ziet De Tier verwatering optreden. „Kijk, de Zeeuwse 'ie' voor de ij-klank en

de 'uu' voor de ui-klank zullen wel blijven bestaan. Maar door communicatiemiddelen, mobiliteit en scholing worden de verschillen tussen de dialecten kleiner. Mensen gaan meer 'regiolect' spreken.” Volgens De Tier kent het Zeeuws ook minder typische woorden dan wordt aangenomen. „Het bekende 'Kiek, kiek, een kacheltje op de diek', wordt slechts in delen van de provincie gebruikt. Op Tholen en in Oost Zeeuws-Vlaanderen zeggen ze dat niet zo. Kacheltje (veulen) is ook

niet typisch Zeeuws. Je hoort ook wel kachtel of kaffel. Het komt van het Latijnse 'capitale'. Je kapitaal bestond uit vee en paarden waren heel belangrijk. Het Engelse 'cattle' heeft dezelfde oorsprong.” Tussen 1930 en 1980 is aan vele duizenden Nederlanders gevraagd een aantal standaardzinnen voor te lezen. Daarvan is een dialectenatlas gemaakt. Zo vallen de dialecten van Renesse tot Bruinisse en zelfs tot Goeree-Overflakkee (dat taalkundig gezien bij Zeeland hoort) te vergelijken. Een ragebol heet in Zierikzee een 'koppespinveger' en op Goeree een 'raag'ood'. Platte zeuge (pissebed) komt wel in Zierikzee voor, maar de Renesenaar zegt 'zoge'. Tier: „Typisch Schouws is 'oosjesbrood' voor paddestoel. Dat komt van joostjesbrood, waar Joost staat voor de duivel. Die naam moest kinderen afschrikken.” Uniek is 'strao' voor strand. De Tier: „Dat hoor je nergens anders in Nederland. Het komt van 'strange' dat eigenlijk meer 'strook' dan 'strand' betekent. Voor het feit dat heel Zeeland én Flakkee de 'h' niet uitspreekt, terwijl ze dat op Goeree wél doen, heeft Tier een eenvoudige historische verklaring. „Goeree is pas in de 18de eeuw aange-slibt.”

de Zeeuwse taele

- Zeeuws is de samenvattende naam van **alle dialecten** in Zeeland.
- Het Zeeuws is ontstaan uit het **Saksisch**, het **Fries**, met later **Brabantse** en **Hollandse** invloeden.
- De lange 'ij' wordt 'ie' in het Zeeuws. De **korte 'ei'** niet, want deze klank heeft een **andere oorsprong**. Dit 'ei' is verwant aan het Germaanse 'aai'.
- Uitzondering is '**ijsje**'. Dat wordt geen 'iesje' omdat het een **modern** woord is.
- Woorden met een 'ij' die eindigen op een lippenklank (labiaal) krijgen 'uu': Pijp=**puup**, blijven=**bluuven**.

'U leert hier geen Zeeuws spreken'

De cursus 'Goed gebekt in het Zeeuws dialect' wordt gegeven door Veronique De Tier.

De Vlaamse is verbonden aan de universiteit van Gent en is redacteur van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten. De Tier is ook voorzitter van de stichting Nederlandse Dialecten. „U leert hier geen Zeeuws spreken”, zegt de docente. „Maar u leert hier wel meer te begrijpen van de Zeeuwse taal.” De cursus is inmiddels begonnen en duurt nog zes woensdagavon-

Veronique De Tier

den. De collega's van De Tier bevatten veel informatie en de cursisten krijgen ook huiswerk mee. „Mijn buurvrouw komt uit Zierikzee en die praat toch anders”, zegt een cursiste uit Serooskerke. Een stel uit Scheveningen, dat vijf jaar in Zierikzee woont, beschouwt de cursus als inburgering. „We vinden het leuk om de burenen te kunnen verstaan en misschien een woordje terug te geven”, zegt zij. Ada van Klooster uit Zonnemaire is in de ban van het Zeeuwse lied: „En 't dialect moet bluuve.”

Postekop

is Schouws voor hoofdkaas, zult. Poste komt van persen, geperste varkenskop of preskop. De 't' wordt ook weggelaten: possekop. Schouwen heeft iets met de 't' en wisselt die vaak om met de 's'. Muts wordt zo muste.

Zeeuws leesplankje, gemaakt door streekmuseum De Meestof

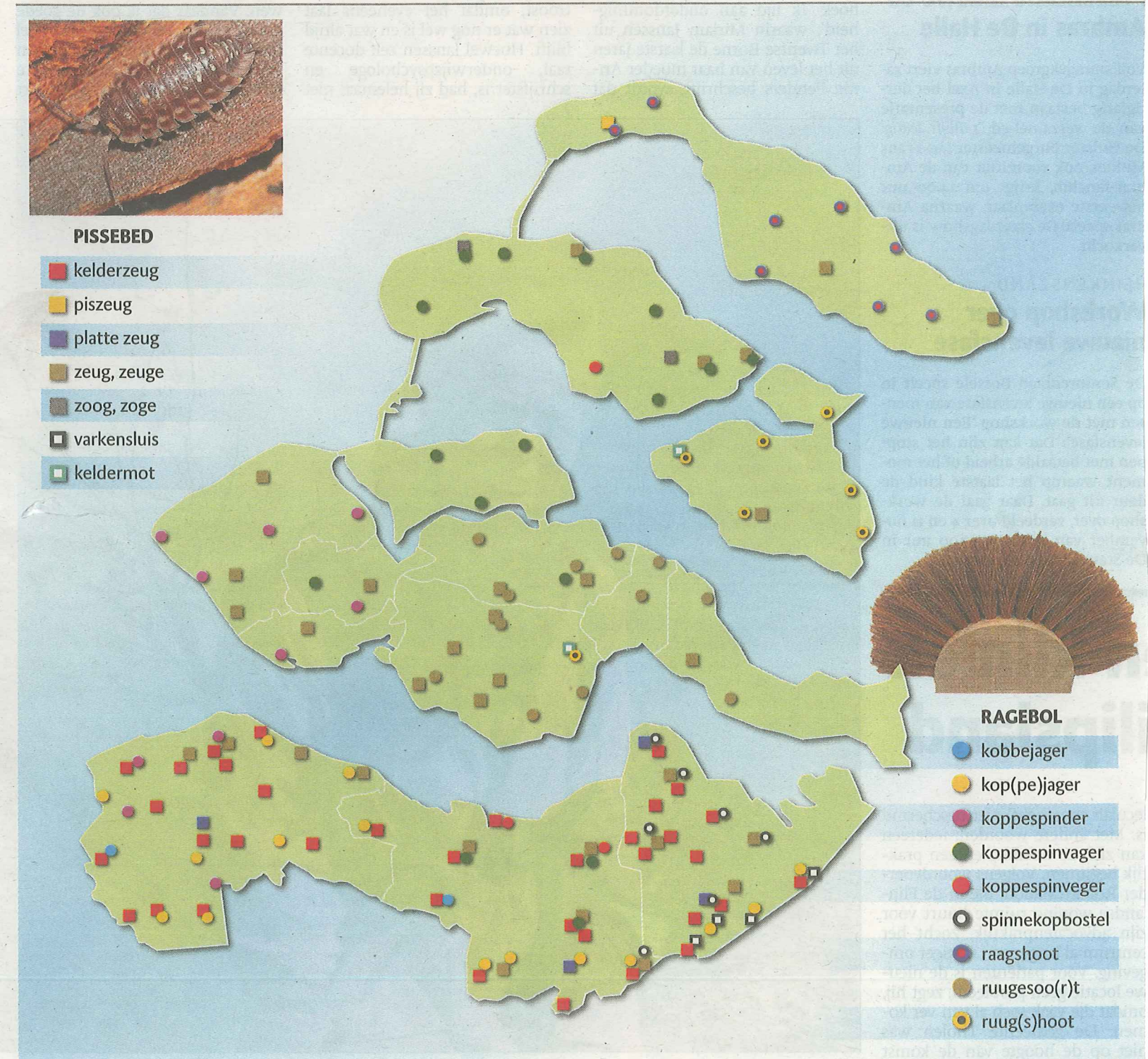
is nu ook taalkundig bewezen

Zeeuwse benamingen voor pissebed en ragebol

PISSEBED

- kelderzeug
- pisseug
- platte zeug
- zeug, zeuge
- zoog, zoge
- varkensluis
- keldermot

RAGEBOL

- kobbejager
- kop(pe)jager
- koppespinder
- koppespinvager
- koppespinveger
- spinnekopbostel
- raagshoot
- ruugesoo(r)t
- ruug(s)hoot